

Úkol č. 3: Osnova „preliminary proposal“

Jedrzejczykova Veronika - 165475, Roubickova Lucie - 144254, Vicar Michal - 134502

PŘEDMĚT VÝZKUMU: Socioekonomická nerovnost ve vztahu k rasismu

Drobná rada: téma (předmět) výzkumu by mohlo být graficky zvýrazněno. Formulace by mohla být obecnější – např. rasismus. Vztah rasismu a socioekonomického statusu je pak již konkrétním zvoleným výzkumným problémem v rámci daného tématu.

CÍL VÝZKUMU: Rasismus je stále aktuální problém současné společnosti. Existuje mnoho výzkumů zjišťujících, které faktory na něj mají vliv. Náš výzkum se zaměřuje na socioekonomické faktory. Cílem je zjistit, zda socioekonomický status ovlivňuje rasistické předsudky a přispět tak k poznání příčin rasismu. Tím bychom následně chtěli zlepšit stávající situaci. Také chceme zkoumat rozdílné předsudky v závislosti na bydlišti na vesnici a ve městě. Konkrétně se soustředíme na Rómy v České republice.

Jakým způsobem by tento výzkum mohl přispět ke zlepšení stávající situace? Bylo by vhodné to trochu rozvést.

IDENTIFIKACE VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU: Základním problémem je vztah socioekonomického statusu a rasismu.

VÝZKUMNÁ OTÁZKA: Jak je chudoba v České republice spojena s rasismem vůči Romům?

ODVOZENÉ OTÁZKY: Jaké jsou nejčastější formy rasismu směřovaného proti Romům? Jsou špatné majetkové poměry jedince spojeny s rasistickými předsudky vůči Romům? Je rozdíl ve výskytu rasistických předsudků mezi lidmi žijícími ve městě a na vesnici? Jaké další faktory kromě socioekonomického statusu mohou ovlivňovat rasistické předsudky?

KONTEXT VÝZKUMU: Historické a etnografické výzkumy provedené u nás poukazují na fakt, že Rómové nikdy nebyli považováni za rovnocenné příslušníky české společnosti či právoplatné občany českého státu, ale že jejich místo je na okraji společnosti. Rómové zde tvoří menšinovou skupinu. Jejich způsob života se značně odlišuje od způsobu života majoritní populace. Často bývají diskriminováni na základě odlišných hodnot a kulturního zázemí. Jen pomalu se přizpůsobují hodnotám většiny, často jim chybí vzdělání či kvalifikace. Díky tomuto, ale i díky diskriminaci ze strany většiny jsou znevýhodňováni na trhu práce, z čehož plyne jejich nižší průměrný socioekonomický status.

Setkávají-li se dvě kulturní společnosti s odlišnými zvyky a normami chování, dochází k rozporům. Odlišnost od majoritní společnosti je vnímána jako negativní. Následně se jednotlivci minoritní skupiny setkávají s předsudky, které jsou přisouzené celé minoritní skupině.

Tatiana Machalová a kolektiv (2001) uvádí, že sociální vědy neinterpretují nenávisť k cizincům jako vrozenou, ale jako sociální konstrukci, to znamená, že nenávisť se projevuje ve speciálním sociálním kontextu. Domníváme se, že toto může platit i ve vztahu k Rómům, kdy socioekonomický status poslouží jako sociální kontext. Proto si myslíme, že jedinci z majoritní skupiny mající nízký socioekonomický status budou mít více předsudků vůči Romům. Protože 1. požadují a dostávají od státu stejné sociální dávky, které by jinak byli vyšší, 2. díky levným bytům v lokalitách, kde žijí Rómové, budou často žít v jejich sousedství, čímž mohou být zapříčiněny častější interakce a konflikty, a za 3. ucházejí se na trhu práce o

podobná místa a tím pádem mezi nimi vzniká rivalita. Vztah bydliště na vesnici a ve městě k předsudkům vůči Rómům zkoumáme, protože si myslíme, že by se rozdíl mohl projevit. Na vesnici je větší sociální kontrola, větší kontakt, dále zde často bydlí lidé se stejným socioekonomickým statutem. Město je anonymnější a mnohdy zde Rómové žijí odděleně v „ghettech“. Problémy příbuzných témat tomu našemu byly popsány v knize Romové v české společnosti od Pavla Navrátila a kolektivu (2003) zkoumající např. vztahy Rómů s majoritou, jejich sociální vyloučení a závislost ve výskytu konfliktů na prostorové blízkosti. **Chybí vám zde zmínka o použitých teoretických konceptech (zejména rasismus).**

ZKOUMANÁ POPULACE: Výzkum bude proveden na náhodných jedincích z majoritní populace. Respondenty redukuje na ekonomicky aktivní občany.

Nedostačující charakterizace. Není přesně specifikován základní soubor (k jaké lokalitě bude výzkum vztažen – celá ČR, vybraný region, město...? jak je definována „majoritní populace“ – je tím myšleno „ne-rómská“? na základě jakého kritéria pak budou odlišeni Rómové od ne-Rómů? čistě vizuálně na základě „barvy kůže“?). Formulace „na náhodných jedincích“ je nepřesná. Správně se používá formulace „na jedincích vybraných náhodným výběrem“.

STRATEGIE VÝZKUMU A POUŽITÁ TECHNIKA SBĚRU DAT: Abychom zajistili co nejlepší náhodný výběr respondentů, zvolíme metodu „náhodné procházky“, tím pádem nepotřebujeme od krajských úřadů soupis obyvatel. Oslovíme dotazníkem 2800 respondentů ze všech krajů ČR. V každém kraji náhodně vybereme jedno město (100 respondentů) a vesnici (rovněž 100), kde žije aspoň jedna Rómská rodina. Pokud ve vesnici nenalezneme dostatek respondentů, doplníme je z vesnic okolních. Respondenty rozdělíme do skupin jednak podle bydliště (vesnice x město) a jednak podle ekonomického zázemí.

Tato část by měla předcházet části „Zkoumaná populace“. Není přímo uvedeno, jaká výzkumná strategie byla zvolena (kvantitativní výzkum) a proč; pouze je uvedena technika sběru dat. Popis mechanismu výběru respondentů do vzorku patří do části o zkoumané populaci. Co je to metoda „náhodné procházky“? Varianta náhodného výběru? Název spíše budí dojem nahodilého výběru, což je rozdíl. Vyhledejte si v literatuře, v čem se od sebe liší náhodný a nahodilý výběr. V textu není zmínka o metodě tzv. vícetupňového náhodného výběru, kterou evidentně chcete zvolit (náhodný výběr obce a v ní náhodný výběr respondenta). Celý mechanismus výběru vzorku je poněkud nejasný.

PROBLÉMY VÝZKUMU: Jednak se můžeme setkat s neochotnými respondenty, také si nemůžeme být zcela jistí, zda-li náhodná procházka zajistí dostatečně reprezentativní vzorek respondentů s nízkým socioekonomickým statutem. Problémem může být uvádění nepravdivých informací respondenty, popřípadě subjektivní zkreslení výpovědi o předsudcích. **Problém reprezentativnosti je reflektován správně – viz má předchozí připomínka ohledně „nahodilé procházky“.** Chybí ovšem mnou naznačená reflexe problému definování „majoritní populace“ a výběru respondentů k ní se řadících. **Otázka dostatečného zastoupení osob s nízkým socioekonomickým statutem je velmi důležitá. V případě, že by váš výběr vzorku byl proveden na základě náhodného výběru, byla by zajištěna jeho reprezentativnost, tj. obsahoval by procentuální zastoupení osob s nízkým socioekonomickým statutem odpovídající základní populaci (samozřejmě by pak záleželo, jak by byla definována hranice, která odděluje osoby s nízkým statutem).** Uvažovali jste i o jiném postupu při výzkumu? Např. srovnání dvou vybraných skupin – osob s nízkým a osob s vysokým socioekonomickým statutem (po vzoru příkladu studentského projektu v Příloze 2 syllabu kurzu)? Zvážili jste další možné metodologické či etické problémy spjaté s výzkumem této společensky „citlivé“ otázky?

OPERACIONALIZACE:

Dimenze:

Rasismus:

rasově motivované předsudky – indikátory:

Otázky na pocit nesnášenlivosti vůči Rómům, názor, že odlišné rasy jsou méněcenné, více se dopouští trestné činnosti, vykořisťují stát, apod.

rasově motivované činy – indikátory:

Otázky, zda respondent obtěžoval, vyvíjel fyzické či slovní útoky, Zda přesvědčují ostatní o svém názoru na Rómy.

exkluze Rómů – indikátory:

Otázky, zda by rádi spolupracovali s Rómem
Jestli si dokáží představit partnerský, kamarádský vztah s Rómem.
Jestli by neodmítali bydlení v sousedství Rómů.
Jestli by byli radši, kdyby Rómové bydleli odděleně.
Rómské děti by měli studovat v jiných školách.

diskriminace – indikátory:

Přijetí Róma jako zaměstnance.
Názor, že Rómové by měli mít omezená práva.
Měli by dostávat nižší sociální dávky.

Socioekonomický status:

majetkové poměry jedince a jeho rodiny (pokud je) – indikátory:

výše příjmů, majetek, počet automobilů v domácnosti, vybavenost domácnosti, počet ekonomicky aktivních a závislých členů domácnosti.

povolání – indikátory: pozice v zaměstnání, zaměstnání trvalé, přechodné, manuální, nemanuální.

bydliště – indikátory: místo bydliště (v kraji s vysokou/nízkou nezaměstnaností, ve městě či na vesnici, popřípadě v jaké čtvrti), typ bydliště (dům, vila, byt).

TERMÍN VÝZKUMU: červenec 2006 – leden 2007. Výzkum se však uskuteční jen s velkým finančním příspěvím na jeho organizaci. ☺

Smajlík je milý, ale do tohoto dokumentu se nehodí. ;-) Chybí zde zmínka o způsobu prezentace výzkumných zjištění a možnostech jejich využitelnosti.

LITERATURA:

Balibar, Étienne & Wallerstein, Emmanuel. 1991. *Race, nation and class: ambiguous identities*. London: Verso.

Banton, Michael. 1992. „The nature and cause of racism and racial discrimination.“ *International Sociology* 7, č. 1: 69 – 84.

Černý, Václav. 1995. *Rasismus, jeho základy a vývoj*. Olomouc: Votobia.

Davidová, Eva. 1995. *Cesty Romů 1945 – 1990*. Olomouc: UP.

Frederickson, George M. 2003. *Rasismus – stručná historie*. Praha: BB/art.

Frištenská Hana. 1998. „Pojmy xenofobie, rasismus, rasové násilí a rasová diskriminace.“ Pp. 12 – 27 in *Výchova toleranci a proti rasismu*, ed. By Tatjana Šišková. 1998. Praha: Portál.

Horáková, Milada. 1998. „Romové v České republice.“ *Sociální politika* 24, č. 4: 9 – 12.

Horvátová, Jana. 1998. „Rasismus a intolerance v našem vztahu k Romům.“ *Demografie – Revue pro výzkum populačního vývoje* 40, č. 1: 171 – 172.

- Chaloupková, Zdena. 1991. *Současnost a Romská populace*. Bratislava: Výskumný ústav práce a socialnych vecí.
- Kamín, Tomáš & Machalová, Tatina. 2003. *Kritika rasy a rasismu*. Brno: MU.
- Laubcová, Laura. 2001. „Institucionální rasismus a jeho příklady v České republice.“ Pp. 124 – 145 in *Lidská práva proti rasismu*, ed. by Tatina Machalová. 2001. Brno: Doplněk.
- Matějů, Petr. 1999. „Vývoj statusové konzistence v České republice 1991 – 1999.“ *Sociologický časopis* 35, č. 3: 269 – 292.
- Musil, Jiří. 2001. „Fakta o diskriminaci Romů u nás.“ *Přítomnost* 2001, č. 1: 36.
- Navrátil, Pavel a kol. 2003. *Romové v České společnosti*. Praha: Portál.
- Park, Robert E. 1950. „The nature of race relations.“ Pp. 105 – 112 in *Theories of race and racism*, ed. By Les Back and John Solomos. 2000. London: Routledge.
- Rex, John. 1970. „The concept of race in sociological theory.“ Pp. 335 – 343 in *Racism*, ed. By Martin Bulmer & John Solomos. 1999. Oxford: Oxford University Press.
- Šmausová, Gerlinda. 1999. „Rasa jako rasistické konstrukce.“ *Sociologický časopis* 35, č. 4: 433 – 446.
- Wieviorka, Michel. 1995. *The arena of racism*. London: Sage Publications.
- Wolf, Josef. 2000. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět*. Praha: Karolinum.

Připomínky k bibliografii - viz můj komentář úkolu č. 2. Při hodnocení tohoto projektu jsem nekladl důraz na tuto položku vzhledem ke skutečnosti, že můj komentář se vám dostal až po odevzdání tohoto úkolu č. 3 a vy jste tak nemohli provést korekci dle mých připomínek.

CELKOVÉ ZHODNOCENÍ:

Projekt vašeho týmu hodnotím jako zdařilý. Velmi dobře byla zpracována zejména teoretická část (volba tématu, výzkumné otázky a kontext výzkumu) a operacionalizace. Nedostatky se vyskytují zejména u problému výběru vzorku. Celý text je velmi přehledně strukturován a vyhovuje požadavkům i z hlediska úpravy.